

MARS BERICHTEN

NIEUWE GROENE HART ROUTES

Op 29 september worden in Muiden nog eens vier Groene Hart-wandelroutes geopend door Ada Wildekamp, gedeputeerde van de provincie Noord-Holland en G. van Woerkom, hoofddirecteur van de ANWB. Het zijn de Muiderbergroute bij Muiden, Aetsveldroute bij Weesp, Bommelsteinroute bij Nederhorst den Berg en Cabauwse Jacobsroute bij Schoonhoven. Het zijn korte tot middellange, kind- en seniorenvriendelijke rondwandelingen vanuit de stadsrand, 7 tot 14 km lang, met een redelijk percentage half- of onverharde voetpaden die een 'Groene Hart-gevoel' geven en door een cultuur-historisch interessant landschap voeren. De startpunten zijn goed bereikbaar met OV. De routes zijn ontwikkeld door Bureau Lopende Zaken en gemarkeerd met de bekende zeshoekige ANWB-bordjes en geel-rood-gele stickers, in opdracht van de Manifestpartners Groene Hart (ANWB, (W)LTO, Natuurmonumenten, Natuur & Milieu). Met bijdragen van onder meer het Kwaliteits Impulsfonds Groene Hart, provincies Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht

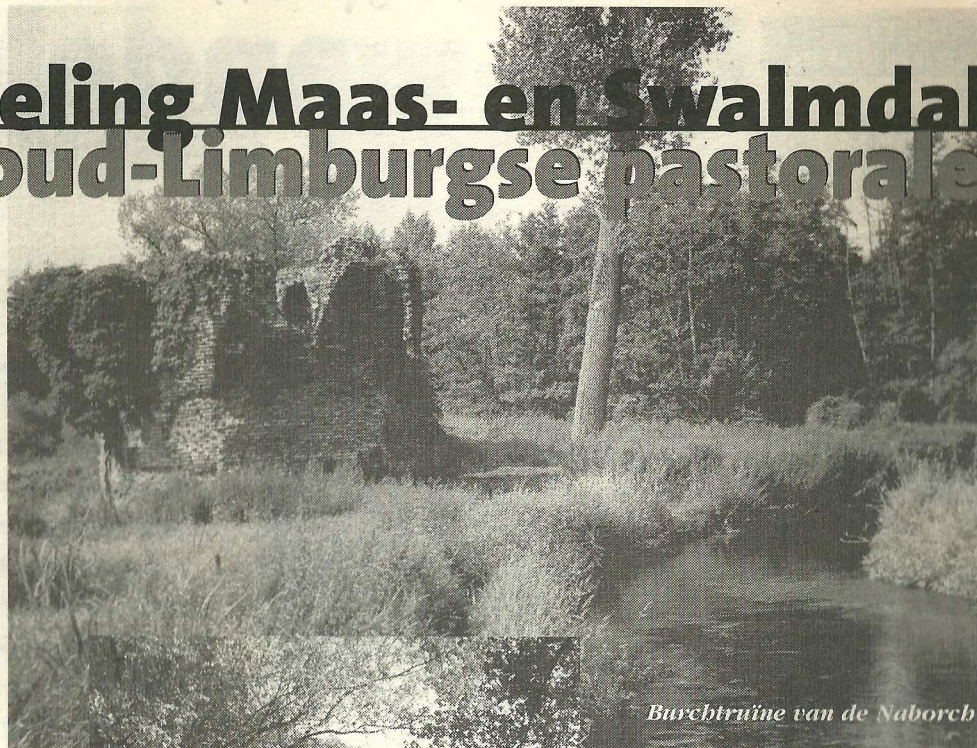
FRANK FLIPPO

NS-wandeling Maas- en Swalmdal Vlagen van oud-Limburgse pastorale

Het Swalmdal is vermaard bij natuurkenners en ook toeristenboekjes prijzen het aan. Als iets zo wordt opgehemeld, dreigt het gevaar dat een gebied in de praktijk sterk tegenvalt. In Nederland moet de wandelaar tenslotte al snel rekenen op een uitzicht met hoogspanningskabels, fabrieken, snelwegen en monocultuur. Tegen beter weten in blijft de liefhebber natuurlijk hopen op een ongestoord paradijs, maar in Nederland is het gevecht om de schaarse ruimte wel erg hevig. En toch: misschien dat zo iets bestaat in Swalmen? Lees en ontdek! Frank Flippo wandelt een van de nieuwe NS-tochten in Limburg.

In Roermond blijkt dat ik de routebeschrijving alleen in Reuver kan ophalen- vergeten te kijken in Er-op-Uit!. Ik heb weinig zin nogmaals de trein te nemen en huur dus een fiets. Na het doorkruisen van een saai industriegebied, begint gelijk het landschap waar ik de rest van de middag zal blijven. Zacht glooiende landerijen met bossen aan de einders en links het wijde stroomdal van de Maas. Ik stap even af: het landschap ligt verstart in een lome middag, geen blaadje beweegt aan de bomen. Onderweg naar Reuver passeer ik zwaar geboomte langs oude landwegen en dromerige kerkdorpen. Ik neem de oude doorgaande weg, die hier nog doet denken aan de postkoets- en diligencierou-

vooral bewoond door kunstenaars. Beekgeklater alom, klapwiekende zwanen. Het zware loof van oude bomen spiegelt zich aan alle kanten in het water. Langs de oevers lopen kippen, geiten en schapen. Zonde om hier door te stappen. Wie weet ben ik er zo weer uit en volgt een lange kale weg. Dan blijf ik liever hier luisteren naar de influisteringen van de watergeest. Waar het spoor hoog boven mijn hoofd een trein draagt, passeer ik een bakstenen tunnel en eet bij het beekgedruis mijn middagbrood in sublieme eenzaamheid.

Burchtruïne van de Naborch

De Swalm stroomt Swalmen in.

hoe jonger. De langgerekte, door water uitgestreken, stukken land lijken op terrassen, vandaar de benaming 'terrassenlandschap'. Een groot probleem is dat het gebied stukje bij beetje wordt aangevreten. Aan de Duitse kant van Swalmen liggen bruinkoolgroeves die grootscheeps ontwateren en ook de boeren aan de Nederlandse zijde dragen bij aan een verdroging van de hoger gelegen delen. De beken die met redelijk grote hoogteverschillen uit de terraswanden kwamen sijpelen, hebben ingeboet aan kracht en leven, en zo zijn flora en fauna verder verschaald.

Of het nog niet genoeg is, storten onverlaten regelmatig illegaal afval in Swalmen. En ook het lokale bestuur van Swalmen wast de handen niet in onschuld: onlangs verkocht de gemeente een stuk natuurgebied in het Swalmdal aan

RAFELRANDEN

Rond Reuver liggen grootschalig bewerkte velden met lange rijen eendere voren, en bomen op gelijke hoogte omwille van het mechanische oogsten. Maar rond dat 'vorenland' liggen de rafelranden

Ik neem de oude doorgaande weg, die hier nog doet denken aan de postkoets- en diligenceroutes met haar oude herbergen, uitspanningen, cafés en 'allees' met dubbele bomenrijen. Enige minpunt is het doorgaand verkeer. Bij station Reuver zet ik de fiets aan de kant en begin aan mijn wandeling. Ik loop door een bij vlagen dromerig gebied, langs kromme lanen en rijke beemden. Af en toe stijg en daal ik. De Swalmense heuvels zijn echter geen voor-Ardennen zoals in Zuid-Limburg; ze zijn geheel en al door de Maas gemodelleerd. Na wat gezigzag door de onvermijdelijke nieuwbouwwijk van elke plaats in Nederland, ditmaal Reuver, beland ik ineens aan het beekdal van de Schelkensbeek. Even verder ligt Ronckenstein, een snoeperig gehuchtje van vier achttiende-eeuwse huizen, heuvelachtig gelegen aan een beek. Een zeldzame plek, tegenwoordig

veelal pas te zien na het doorlopen van een lange tunnel en eet bij het beekgedruis mijn middagbrood in sublieme eenzaamheid. De magie van deze plek is zo sterk, dat een bovenlangs voorbijrazende trein niet anders is dan een verre abstractie. Ronckenstein is pas het begin. Omhoogklimmend steek ik de grote weg over om aan de andere kant weer de bossen in te duiken, die zich weldra openen voor een weids uitzicht over het Maasdal. De dag is wat nevelig, dus schemering begrenst de openheid. Het is vochtig warm en ik overweeg het zwembad aan te doen, maar de muziekinstallatie overstemt het geschreeuw en gegil van de baders. Bij getemperd licht in Limburgse dreven hoor ik liever symfonische melodieën dan house, maar de jonge autochtonen ter plekke vinden dat mischien juist raar.

veelal pas te zien na het doorlopen van een lange tunnel en eet bij het beekgedruis mijn middagbrood in sublieme eenzaamheid. De magie van deze plek is zo sterk, dat een bovenlangs voorbijrazende trein niet anders is dan een verre abstractie. Ronckenstein is pas het begin. Omhoogklimmend steek ik de grote weg over om aan de andere kant weer de bossen in te duiken, die zich weldra openen voor een weids uitzicht over het Maasdal. De dag is wat nevelig, dus schemering begrenst de openheid. Het is vochtig warm en ik overweeg het zwembad aan te doen, maar de muziekinstallatie overstemt het geschreeuw en gegil van de baders. Bij getemperd licht in Limburgse dreven hoor ik liever symfonische melodieën dan house, maar de jonge autochtonen ter plekke vinden dat mischien juist raar.

Lopend langs het Maasveld zie ik het dorp Beesel enige meters hoger liggen dan m'n eigen positie. Zo zijn grote delen van het Limburgse Maasdal; vol hoogteverschillen die door de eeuwen heen ontstonden. Naast de cultuursteppe, waar je nu eenmaal door moet om ergens te komen, zijn er de romantische hoekjes die de filosoof Ton Lemaire 'schuilplaatsen van het gemoed' noemt. Die veel voorkomende schuilplaatsjes vergoeden veel, zo lang de wandelaar de rust kan opbrengen om daar te gaan zitten. Hier is het oude Limburg bewaard gebleven, hier leven de sagen voort voor wie er de tijd voor neemt. De paden glooien omlaag naar het diepe punt waar de Maas nu stroomt. Op het diepste punt liggen bergen grint. Grint bestaat uit gruis van grote stenen, een van de dingen die er aan herinneren dat het achterland van Limburg bergachtig is.

Luiwamesende Limburgers hebben zich verschanst op picknicktafels bij het pontje naar Kessel. Ook hier weer een verhoging met bomen en een koe die lui ligt te grazen. Bijna nergens is de Maasoever op deze plek vlak. Tot aan de Duitse grens heeft de regenrivier het land geschapen. Aan de grens liggen de hoogste delen, de oudste sporen van bewoning en de oudste planten- en dierenresten; hoe dichterbij de rivier,

bestuur van Swalmen waait de handen niet in onschuld: onlangs verkocht de gemeente een stuk natuurgebied in het Swalmdal aan een projectontwikkelaar, die het land wil gebruiken voor de uitbreiding van het plaatselijke zwembad. Gezien al deze bedreigingen is het nog verwonderlijk hoeveel dassen, buizerds, ijsvogel en zeldzame planten er in dit gebied voorkomen.

MOTTEBURCHT

De NS-wandeling voert tot voor de burcht van Kessel. Die werd in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog door terugtrekkende Duitsers verwoest, zoals ze ook met kerktorens deden die uitkomen tot over de Duitse grens. De burcht van Kessel was een van de oudste in Nederland en vormt een gaaf voorbeeld van een motteburcht. Een motte is een kunstmatig versterkte heuvel. Vaak begon het met een houten toren, die later werd vervangen door een stenen bouwswel. In de dertiende eeuw werd op de heuvel een ringmuur gebouwd met aan de binnenkant woonvertrekken. Later werden ook aan de buitenkant stukken aangebouwd. Een en ander is ook in de ruïne nog wel te herkennen.

Na een kaal stuk dat ik had willen missen, volgt de in de NS-routebeschrijving zo geprezen oude molen die uitkijkt op de Maas. Inderdaad mooi, maar de aangrenzende dijk- en grondwerkzaamheden maken er een bouwput van. Daarachter spoedt zich een overwoekerd paadje de wildernis in. Ik betreed het oeverreservaat en daar zijn de steekvliegen, vlinders en muggen terug van weggeweest, en hoe! In zwermen komen ze op me af. Mijn voeten soppen door het water.

Zelfbediening op 't platteland

Kessel aan de Maas

Het paadje komt uit op een winderige, kaalgeslagen rivierdijk, eveneens een straf om te lopen. Daarna is het leed geleden. Bij een ernstig Limburgs wegkruis met crucifix loop ik, desolaat de wind trotserend, over een beschutte, met takken overhuifde laan in de richting van het Swalmdal. Langs het boerenbuurtschap Rijkkel met zijn witte huizen en grint, dat ook een Belgisch gehucht in het Hageland zou kunnen zijn, zoals in De Heren van Zichem.

WATERRANONKEL

Hier komen meer wandelaars op mijn pad met blauwe NS- routeboekjes in hun handen. Zelf zwenk ik af naar Beesel, het meest authentieke dorp op de route. Ik koop blikjes bij de kruidenier, laat mijn waterfles vullen en hou pauze op het bordes van het petieteerige gemeentehuis. In de vensters hangen bloembakken op Duitse wijze. Het is hier beter zitten dan op het cafeterras waar om de haverklap auto's de bocht om razen. En wat een uitzicht: een schoolklas huppelt voorbij en doet een oude man met stok bijna struikelen. Een man die daarboven zijn raamkozijn zit te schilderen, waarschuwt. Oude gevels en strijklucht omlijsten een tafereeltje, waarvan een schilder uit de tijd van Breughel zo'n plaatje had gemaakt met veel mensen op te

minnende planten; ik kan er precies aan aflezen waar eens de slotgracht liep. Al met al heeft Limburg meer plekken die ongemoeid zijn gelaten dan andere provincies. Wie langs de Naborch loopt, voelt hoe weldadig de afwezigheid is van landschapsplanning en tuinmansmentaliteit. De zon komt hier op en gaat onder zonder dat de netels in hun groei worden gestopt. Hier zou ik voor een lange openluchtmaaltijd met wijn en stokbrood kunnen neerstrijken.

Die ruïne zal er nog wel even staan, alleen wordt het rumoeriger omdat de nieuwe rijksweg pal naast het spoor gaat lopen. Dan zullen over dit lieflijke stroompje drie bruggen met denderend verkeer gaan. Hoe dit valleitje vlak voor het dorp er dan uit ziet? Dit overpeins ik terwijl ik langs de papierfabriek loop en even later in een gotisch kerkportaal mijn overgebleven boterhammen opeet onder een filosofisch starend Mariabeeld. Sommige delen van deze wandeling moet ik langzaam, heel langzaam lopen.

len. Een man die daarboven zijn raamkozijn zit te schilderen, waarschuwt. Oude gevels en strijklicht omlijsten een tafereeltje, waarvan een schilder uit de tijd van Breughel zo'n plaatje had gemaakt met veel mensen en iedereen met een andere houding en gelaatsuitdrukking.

Ik loop terug richting de Donderberg, dat is een reeks beboste rivierduinen. Aan het eind gaat het steil omhoog naar een drie meter hoger liggende akker, terwijl beneden op rivierniveau de Swalm rustig de Maas in vloeit. Langs de hoge akkerrand daal ik over een hobbelpaadje af naar Swalmen. Op een brug over de Swalm zie ik een gezinnetje lieflijk afgetekend in de groene velden. Als ik daar ben, vragen ze mij of het pad waar ik vandaan kom, te befietsen is. Beide ouders hebben kinderen voor-en achterop. 'Onmogelijk is het niet', zeg ik, 'maar wel hard werk.' Ze knikken en slaan de andere richting in.

Het laatste deel van de wandeling voert Swalmen binnen, langs een prachtig moerasgebied met de niet minder schilderachtige burchtruïne van de Naborch. De voormalige burcht is in de veertiende eeuw opgetrokken en een eeuw later volledig verwoest. Alleen de donjon (woontoren) en een deel van de muren staan nog overeind. Een magische plek: zo zouden meer ruïnes moeten zijn. Zo er al is gerestaureerd, valt daar niets van te zien. Een bouwval, begroeid met vaag exotische planten. In het drassige land eromheen woekeren waterranonkel en andere vocht-

INFORMATIE

De wandeltocht Maas-en Swalmdal is 16 kilometer lang en volgt een deel van het nog in ontwikkeling zijnde LAW Maas-Swalm-Nettepad. De route begint op station Reuver en eindigt bij het station Swalmen. De wandeling staat vermeld en kort omschreven in het Er-Op-Uit! gidsje, dat sinds 1 april van dit jaar te koop is aan het NS-loket, bij de VVV, de ANWB, op het postkantoor en in de boekhandel. De gids kost f 6,75.

Aard van de wandeling: licht glooiende paden, deels door open gebied, goed toegankelijk. Oud cultuurlandschap met vele historische verwijzingen.

De routebeschrijving NS-wandeltocht Maas- en Swalmdal is uitsluitend te verkrijgen op het station van Reuver.

VVV Beesel/Reuver: Raadhuisplein 1, Reuver, telnr. 077-4742100

VVV Roermond: Kraanpoort 1, telnr. 0900-2025588

Een aardige website waarop u informatie vindt over de meest recente activiteiten in het dichtbij Swalmen gelegen grensoverschrijdende natuurpark Maas-Swalm-Nette is: www.snlm.nl/cal.html

Het meest authentieke dorp op de route

